

Чукут Світлана Анатоліївна,
доктор наук з державного управління,
доцент кафедри філософії і методології
державного управління УАДУ

ЕТИКО-КУЛЬТУРНІ ДОМІНАНТИ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

До етико-культурних домінант політичного процесу передусім можна віднести такі форми відтворення генераційної цілісності духовної культури як традиція, стереотип, ритуал. Слід відзначити, що особливо гостро в сучасних умовах розвитку деяких країн світу спостерігається присутність негативних моментів, які існують у сфері взаємовідносин духовної культури і політики. Ці негативні моменти є загальновідомими, а саме: панування над волею до влади в політиці сторонніх духу економічних сил, підкорення суто політичній волі владі бездуховного, схильного до експансії націоналізму, спотворення первісно духовних концепцій та шляхетної національної ідеї тощо. Як приклад А. Вебер наводить Німеччину, де відзначає, що до цих ускладнень додаються й інші, які безпосередньо стосуються впливу духовного на політику. Їх виникнення зумовлено відсутністю чи слабкістю дії таких основних чинників, а саме: 1) відсутністю старої політичної традиції, котра б звично сприймала духовні елементи для політичної

практики; 2) відсутністю символічного втілення подібної традиції, 3) формування національного духу за досить визначеними накресленими ідеями [1, с.531]. Ці ідеї мають вказувати на місію людства та закликати зруйнувати всю вузькість суто національного аспекту, спонукати до одухотворення, хоча б лише формального, практичної політики.

Однак, з часом традиція може втратити здатність адаптуватися до нових умов суспільного розвитку і перетворюється на стереотип. Основними його рисами є: стабільність, ригідність і консерватизм. Він складається з двох компонентів: 1) пізнавального образу, що забезпечує можливість суб'єкта сприймати масову інформацію; 2) інструментально-практичного настановлення, яке створює основу для певної оцінки інформації та сприяє внутрішній готовності суб'єкта до наступних дій [2, с. 164]. Стереотип як форма формального відтворення генераційної цілісності духовної культури може також виконувати в політичному процесі функцію популяризатора того чи іншого суспільного явища в залежності від рівня зацікавленості ним громадською думкою чи того, хто впливає на її формування.

Розглядаючи вплив сучасної політики на стан духовної культури, французький дослідник М. Фуко, звертає особливу увагу на сутність політики як кристалізацію діяльності, що змодельована відповідною духовною культурою, яка є ніщо інше як власний кодекс поведінки людей

[3]. Це пояснюється тим, що публічна арена інформаційних суспільств не конфліктує з ареною традиційних партій у зближенні сфери влади і громадянського суспільства. Так, існує цілий набір ритуалів, що створює своєрідне магічне коло, яке охоплює тих, хто править, роблячи їх недоступними саме в той час, коли засоби масової інформації полегшують громадянам сприйняття їх образів.

Ритуал за своєю суттю невід'ємний від глобальної концепції представництва, сутність якої полягає в тому, що вона закріплює легітимність на певній території: з цією метою створюється і послідовно підтримується легітимність через відродження ритуалів, котрі привабливі для нації, її пам'яті і возвеличують систему спільних патріотичних цінностей за допомогою прапора, нагород та посилань на націю в промовах лідерів [4, с. 35]. Ці ритуали слугують підтвердженням подвійної політичної акції: 1) вони є вираженням тісної згуртованості серед тих, ким управляють і хто висловлює свою причетність до спільних цінностей, символів і загальної (спільної) історії; 2) новим підтвердженням колективного схвалення встановленої влади і тих, хто її персоніфікує.

Прикладом цього є те, що у деяких суспільствах важливі ритуали, що супроводжують як процес виборчих кампаній, так і безпосередньо прихід до влади тих чи інших політичних сил, набувають зокрема форми туру нового

лідера по країні; при цьому кожна зупинка стає приводом для церемоніалу і зміцнення зв'язків між тими, хто править, та тими, ким правлять. Інші значні ритуали також є суттєвою частиною політичного життя будь-якого суспільства. До них належать політичні мітинги і вуличні демонстрації [5]. Ці ритуали є важливою ознакою посилення рухливості політичного життя певного суспільства. Вуличні демонстрації дають можливість проявити специфічні форми символізму; якщо згадані вище ритуали передусім стосувалися консенсуальних загальноприйнятих цінностей, вуличні демонстрації ж є символами антагонізму. Усе зазначене щодо вуличних демонстрацій справедливо і щодо іншого ритуалу конфронтації - політичного мітингу. Слід також відзначити спільність політичних мітингів та демонстрацій з консенсуальними ритуалами, яка полягає в тому, що всі вони потребують фізичної присутності своїх прихильників. Інший важливий аспект аналізу дії ритуалу зумовлений тим, що у наш час ритуал як політичну виставу не можна собі уявити без використання засобів масової інформації, особливо такого їх різновиду як телебачення, завдяки якому людина може брати участь у творенні історії. Це пояснюється насамперед тим, що виборчі кампанії, діяльність тих, хто стоїть при владі, великі політичні події набувають масштабності саме тоді, коли вони передаються на телеекрани.

Отже, політика керується правилами комунікаційної гри. Так, якщо порівняти силу впливу телевізійного екрану та засобів інформації з міцно вкоріненими ритуалами успадкованої політичної сцени, можна помітити те, що перший віддає перевагу новому: щоб бути присутньою на сцені без реального послання, матеріал останнього слід постійно оновлювати. Разом з тим, політичний ритуал завжди вводить в дію традицію. Можна стверджувати, що він набуває повного поширення саме шляхом безпосереднього та прихованого посилення на традицію.

Література:

1. Вебер А. К вопросу о социологии государства и культуры: Пер. Е.И.Кузнецовой и Л.Т.Мильской // Культурология. XX век: Антология - М.: Юрист, 1995. - С.497 - 539.
2. Colleyne J. - P. Element d'antropologie social et culturelle. - Bruxelles, 1982. - 192 p.
3. Foucault M. La volonte de savoir.- P.: Gallimard, 1976. - P. 316
4. Geerts C. Local Knowledge. Further Essays in Interpretive Anthropology.- N.Y.: Basic Books, 1983.
5. Абеле М. Политическая антропология: новые задачи, новые цели. // Международный журнал социальных наук. -февраль 1998. - Антропология - проблемы и перспективы. - ЮНЕСКО. Институт всеобщей истории РАН. - С. 29-44.